

آیا کاروان اهل بیت(ع) اربعین از شام به کربلا رسیدند

شهید مطهری در این خصوص که اهل بیت امام حسین(ع) در روز اربعین به کربلا آمده اند باور دارد که آن را عقل تایید نمی کند و در منابع دسته اول و معتبر نیامده است.

شهید مطهری در این خصوص که اهل بیت امام حسین(ع) در روز اربعین به کربلا آمده اند باور دارد که آن را عقل تایید نمی کند و در منابع دسته اول و معتبر نیامده است.

به گزارش خبرگزاری مهر، متن پیش رو پاسخ به دو سوال درباره حضرت زینب(س) و زیارت اربعین است که در ادامه می آید.

آیا حضرت زینب(س) اولین فرد بود که اربعین به کربلا رفتند؟

پاسخ:

در خصوص اربعین و آمدن اسرا به کربلا باید گفت: شهید مطهری در این خصوص که اهل بیت امام حسین(ع) در روز اربعین به کربلا آمده اند باور دارد که آن را عقل تایید نمی کند و در منابع دسته اول و معتبر نیامده است. (۱)

برخی دیگر از مورخان هم به طور صریح و هم غیر صریح این مطلب را انکار نموده‌اند.

شیخ مفید در «مسار الشیعه» آورده است: «روز اربعین، روزی است که اهل بیت امام، از شام به سوی مدینه مراجعت کردند. نیز روزی است که جابر بن عبدالله برای زیارت امام حسین ع وارد کربلا شد». (۲)

شیخ طوسی در «مصباح المتجهّد» (۳) و ابن اعثم در الفتوح (۴) نیز همین مطلب را ذکر کرده‌اند. میرزا حسین نوری می‌نویسد: «از عبارت شیخ مفید و شیخ طوسی استفاده می‌شود که روز اربعین روزی است که اسرا از شام به مقصد مدینه خارج شدند. نه آن که در آن روز به مدینه رسیدند.» (۵)

در این میان سید بن طاوس در «لهوف»، اربعین را روز بازگشت اسرا از شام به کربلا ذکر کرده است. ایشان می‌نویسد: «وقتی اسرای کربلا از شام به طرف عراق بازگشتند، به راهنمای کاروان گفتند: ما را به کربلا ببر. بنابراین آن‌ها به محل شهادت امام حسین آمدند. سپس در آن جا به اقامه عزا و گریه و زاری برای اباعبدالله پرداختند...» (۶)

ابن نما حلی نیز روز اربعین را روز بازگشت اسرا از شام به کربلا و ملاقات آن‌ها با جابر و عده‌ای از بنی هاشم ذکر کرده است. (۱۰) میرزا حسین نوری پس از نقل قول سید بن طاوس به نقد آن پرداخته است. (۷)

رسول جعفریان می‌نویسد: «شیخ مفید در ارشاد، ابومخنف در مقتل الحسین، بلاذری در انساب الاشراف، دینوری در اخبار الطوال و ابن سعد در الطبقات الکبری، اشاره‌ای به بازگشت اسرا به کربلا نکرده‌اند». (۸) شیخ عباس قمی هم داستان آمدن اسرای کربلا را در اربعین از شام به کربلا بسیار بعید می‌داند. (۹) محمدابراهیم آیتی (۱۰) و شهید مطهری نیز آمدن اسرای در روز اربعین به کربلا، را انکار کرده‌اند. (۱۱)

اما در خصوص ورود جابر بن عبدالله انصاری در روز اربعین سال ۶۱ هجری به کربلا، به نظر می‌رسد بین منابع تاریخی چندان اختلافی نباشد. شیخ طوسی می‌نویسد: «روز اربعین روزی است که جابر بن عبدالله انصاری صحابی رسول خدا ص از مدینه برای زیارت قبر امام حسین ع به کربلا آمد. او اولین زائری بود که قبر شریف آن حضرت را زیارت کرد». (۱۲)

مرحوم آیتی می‌نویسد: «جابر بیستم ماه صفر، درست چهل روز بعد از شهادت امام وارد کربلا شد. سنت زیارت اربعین امام به دست او تأسیس گردید». (۱۳)

پی نوشتها:

۱. حماسه حسینی، شهید مطهری ج ۱، ص ۳۰. ناشر: صدرا

۲. مسار الشيعة (المجموعة)، الشيخ المفيد، ص ۲۶، سال چاپ: ۱۴۰۶، ناشر: مكتب آية الله العظمى المرعشي النجفي - قم

۳ - مصباح المتهدد، الشيخ الطوسي، ص ۷۸۷، چاپ: اول، سال چاپ: ۱۴۱۱ - ۱۹۹۱ م، ناشر: مؤسسة فقه الشيعة - بيروت - لبنان،

۴. ابن اعثم كوفي، احمد؛ ترجمه محمد بن محمد بن مستوفی هروی، تهران، انتشارات آموزش و انقلاب اسلامی، ۱۳۷۲، ص ۹۱۶.

۵. النوری، لولو و مرجان، تهران، فراهانی، ۱۳۶۴، ص ۱۵۴.

۸. اللهوف في قتلى الطفوف، السيد ابن طاووس، ص ۱۱۴، چاپ: اول، سال چاپ: ۱۴۱۷، ناشر: أنوار الهدی - قم - ایران.

۶. مثير الأحزان، ابن نما الحلي، ص ۸۶، سال چاپ: ۱۳۶۹ - ۱۹۵۰ م، ناشر: المطبعة الحيدرية - النجف الأشرف.

۷. نوری، پیشین، ص ۱۵۲.

۸. جعفریان، تأملی در نهضت عاشورا، قم، ص ۲۱۶. ناشر: انصاریان.

۹. قمی، منتهی الامال، ج ۱، ص ۵۲۵. موسسه انتشارات هجرت، قم، ۱۳۷۸.

۱۰. آیتی، بررسی تاریخ عاشورا، ص ۱۳۹. ناشر: کتابخانه صدوق

۱۱. مطهری، حماسه حسینی، ج ۱، ص ۳۰.

۱۲. طوسی، پیشین، ص ۷۸۷.

۱۳. آیتی، پیشین، ص ۲۳۱-۲۳۰.

.....

حضرت زینب(س) تا چه مدت در اسارت بود و چه زمانی آزاد شد؟ زندگانی ایشان پس از آزادی چگونه بود؟

پس از حادثه کربلا حضرت زینب(س)، حدود یک سال و شش ماه زندگی کرد. حضرت در کاروان اسیران، همراه دیگر بازماندگان قافله کربلا به کوفه و سپس به شام برده شد. اگر چه رهبری بازماندگان بر عهده امام سجاد بود، زینب کبری (س) نیز سرپرستی را برعهده داشت.

سخنرانی قهرمانانه زینب(س) در کوفه، موجب دگرگونی افکار عمومی شد. وی در برابر نعره مستانه عبیدالله بن زیاد، آن گاه که به پیروزی می‌نازید و می‌گفت: "کار خدا را با خاندانت چگونه دیدی؟! " با شهامت و شجاعت و صف ناپذیری گفت: جز زیبایی چیزی ندیده‌ام. شهادت برای آنان مقدر شده بود. آنان به سوی قربانگاه خویش رفتند به زودی خداوند آنان و تو را می‌آورد تا در پیشگاه خویش داوری کند». (۱)

آن گاه که ابن زیاد دستور قتل امام سجاد را صادر کرد، زینب (س) با شهامت تمام، برادر زاده‌اش را در آغوش گرفت و گفت: اگر خواستی او را بکشی مرا هم بکش. به دنبال اعتراض زینب (س)، ابن زیاد از کشتن امام پیشیمان شد. (۲)

کاروان آزادگان به دمشق رفت. در شام نیز زینب (س) توانست افکار عمومی را دگرگون نماید. جلسه‌ای یزید به عنوان پیروزی ترتیب داده بود و در حضور بازماندگان واقعه کربلا، سربریده حسین (ع) را در تشت نهاد و با چوبدستی به صورتش می‌زد، زینب کبری (س) با سخنرانی خویش غرور یزید را در هم کوفت و او را از کرده خویش پیشیمان کرد. سرانجام یزید مجبور شد کاروان را با احترام به مدینه برگرداند.

در مدینه نیز زینب (س)، پیام آور شهیدان، ساکت ننشست. او با فریادش مردم مدینه را بر ضد حکومت یزید شوراند. حاکم مدینه در پی تبعید حضرت زینب (س) برآمد. به نوشته برخی حضرت به شام سفر نمود و در همان جا درگذشت. برخی دیگر گفته‌اند: حضرت به مصر هجرت نمود و در تاریخ پانزدهم رجب سال ۶۲ هجری درگذشت. (۳)

برخی معتقدند بعد از ورود کاروان اهل بیت (ع) به مدینه، دلیل روشنی نداریم که حضرت زینب از مدینه بیرون رفته باشد، بنابر این در مدینه درگذشت و در قبرستان بقیع دفن شد، اما مکان دفن او در بقیع مشخص نیست، همان طور که شخصیت‌های بزرگ دیگری از اهل بیت (ع) در بقیع مدفون هستند و مکان قبر آنان مشخص نمی‌باشد. (۴)

درباره مدت اسارت مدت اسارت حضرت زینب و حرکت آنان از شام به مدینه، مرحوم دکتر آیتی بر این باور است که تاریخ حرکت اهل بیت به شام، هنگام رسیدن آنان به دمشق، مدت توقف اسیران در مرکز حکومت یزید، تاریخ حرکت آنان از دمشق به مدینه و هنگام ورود آنان به مدینه، به درستی معلوم نیست. (۵)

برخی نوشته‌اند که سر مطهر امام حسین (ع) روز اوّل صفر به شام رسید و چند روز بعد اسیران وارد شام شدند. (۶) روز هشتم ورود اهل بیت (ع) به شام یزید آنان را احضار کرد و بین ماندن در شام یا رفتن به مدینه آزاد گذاشت، که آنان رفتن به مدینه را انتخاب کردند. (۷)

پی‌نوشت‌ها:

۱ - لهوف، ص ۲۱۸؛ مقرر، مقتل الحسین، ص ۳۲۴؛ ارشاد، ج ۲، ص ۱۴۴.

۲ - ارشاد، ص ۱۱۶ - ۱۱۷؛ بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۱۷.

۳ - زینب پیام‌آور عاشورا، سید عطاءالله مهاجرانی، ص ۲۸۷، ۳۴۷ - ۳۴۸ - ۳۵۲.

۴ - اعیان الشیعه، ج ۷، ص ۱۴۰.

۵ - علی نجاتی، قطعه‌ای از بشت، ج ۲، ص ۶۰۷.

۶ - علامه شعرانی، دمع السّجّوم، ترجمه نفس المهموم، ص ۲۸۷ - ۲۸۹.

۷ - همان، ص ۵۳۴.